

Paddy Ashdown specijalni predstavnik Evropske unije i visoki predstavnik za BiH na Diplomatskom forumu

‘Put u Evropu – koraci koji su pred nama’

Dame i gospodo,

Želio bih početi tako što ću se zahvaliti Ministarstvu vanjskih poslova i fondaciji Friedrichu Ebertu što su me pozvali na ovo svečano otvaranje “Diplomatskog foruma”.

Danas se sastajemo u pravom momentu.

Kažem to zato što vjerujem da je ova zemlja dosegla jedan od onih odlučujućih momenata u svojoj historiji, nešto kroz šta prolaze sve zemlje; trenutak kada će djela njenih ljudi i izabranih lidera odrediti budućnost ove zemlje, a ne vanjski pritisci ili zahuktala globalna dešavanja.

Kao što je Vaclav Havel jednom rekao, trenuci poput ovih često imaju jednu zajedničku stvar. U tim trenucima mora se napraviti izbor, i taj izbot odlučuje o sudbini i smjeru kojim će zemlja ići još dugo vremena iza toga.

Vrlo često karakteristika ovih ključnih trenutaka je da oni nisu uvijek tako očigledni onima koji direktno učestvuju u njima koliko onima koji to posmatraju sa strane. Imajući to u vidu, nadam se da me nećete smatrati drskim ako otvoreno skrenem pažnju na ono što je sada u pitanju.

Naposlijetku, ovo jeste vaša zemlja. I sami znate iz gorkog iskustva koliko traga na vaše živote mogu biti ostaviti odlukama, bilo dobre ili loše, koje donose političari.

Međutim, izbor koji je danas pred vama sretniji je od onog u prošlosti. Svodi se na sljedeće:

Da li je ova zemlja spremna da iskoristi priliku ponuđenu u Studiji izvodljivosti, da krene u prvu fazu puta ka članstvu u Evropskoj uniji tako što će se pripremiti da sljedećeg ljeta počne pregovore o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju?

Da li je opredijeljena da garantuje sopstvenu dugoročnu sigurnost tako što će do majskog samita NATO-a u Istanbulu ispuniti uvjete za pridruženje Partnerstvu za mir, prvom ključnom koraku ka članstvu u samom NATO-u?

Ukratko, da li je ova zemlja spremna da skupi svu svoju upornost, svu svoju odlučnost, svu svoju opredijeljenost i napravi te promjene, te podnese žrtve koje su neophodne da bi se pridružila modernoj evropskoj porodici država?

To je pitanje koje si morate postaviti. Jer, osam godina nakon rata, BiH je stigla do jedne od onih tačaka na putu kada skrenete iza ugla i iznenada se otvori vidik u svim pravcima. Jedna od onih tačaka gdje jasno možemo vidjeti ne samo kuda idemo već i koliko toga smo već prešli.

Neću se zadržavati na tome šta je ova zemlja već postigla, samo ću reći da su u mnogim aspektima ta dostignuća zaista izuzetna.

Prije jednog desetljeća, upravo ova zgrada je predstavljala simbol patnje Sarajeva.

Danas ona predstavlja simbol napretka, nade, novog početka u zemlji koja se vraća u normalan život, u srcu regiona koji se okrenuo ka budućnosti.

Neprijatelji ove zemlje su konačno postali njeni susjedi i okrenuti su ka euro-atlantskim integracijama, a ne više ka osvajanju teritorija. Promjena vlade u Zagrebu ili Beogradu više ne znači potres za BiH.

Ali zaista bi bila tragedija, baš u trenutku kada je kletva sukoba konačno nestala, da one osobe koje su željele Veliku Hrvatsku ili Veliku Srbiju zamijene oni koji žele vidjeti Bosnu iscjepkanu na male dijelove.

Za ovu zemlju postoji samo jedna budućnost. A to je Bosna i Hercegovina, cjelovita i slobodna, u Evropi, čitava i slobodna.

Od Dejtona do Brisela

Pitanje sa kojim smo sada suočeni nije da li će ratna noćna mora nastaviti – vijest koju je NATO savez objavio ove sedmice da će trupe SFOR-a u narednim mjesecima biti smanjene na 7000 vojnika za preventivno djelovanje pokazuje njihovo povjerenje u budućnost.

Pravo pitanje u ovom trenutku je da li će, i kako brzo, san o prosperitetnoj i sigurnoj budućnosti u okviru Evrope postati stvarnost.

A odgovor na to pitanje ne nalazi se u Zagrebu ili Beogradu, ne nalazi se čak ni u Briselu, već upravo ovdje u BiH. I zavisi od dvije stvari – povjerenju i naporom radu.

Povjerenje u sposobnost ove zemlje da uvede promjene, te naporan rad koji je potreban za takve promjene.

Evropska unija je sa svoje strane jasno stavila na znanje da želi da BiH postane članica EU, ali da prvo mora ispuniti standarde koje to članstvo podrazumijeva.

Priprema za članstvo u EU je čitav proces. Taj proces je na neki način jednako važan kao i sam čin prijema, kao što su zemlje Centralne i Istočne Evrope već pokazale u protekloj deceniji.

Tokom slijedećih šest mjeseci, ukoliko sve bude teklo po planu, vidjet ćemo značajne promjene, kako se ova zemlja bude kretala iz “poslijeratne” faze u fazu koja prethodi prijemu u

EU; kako se sve više bude udaljavala od pitanja sigurnosti i fizičke obnove i približavala pitanjima ekonomske tranzicije i socijalnih reformi.

Ukratko rečeno, napuštamo eru Dejtona i ulazimo u eru Brisela.

I već smo napravili prve korake u tom pravcu. Dva puta su u posljednjih nekoliko sedmica parlamenti u BiH, po prvi put, upotrijebili mehanizme u okviru Dejtonskog mirovnog sporazuma kako bi usavršili taj sporazum. Treba naglasiti slijedeće: to nije uradila međunarodna zajednica na nekoj dalekoj konferenciji. To su ostvarili članovi parlamenata svojim glasovima, kroz instituciju parlamenta, u skladu sa Ustavom ove zemlje.

U oblasti oporezivanja i odbrane parlamenti su prebacili nadležnosti koje su dogovorene u Dejtonu kako bi omogućili ovoj zemlji da krene putem ka prijemu u Evropsku uniju i članstvu u NATO-u.

Oni su odlučno izašli van okvira Dejtona kako bi ojačali državu.

Zbog toga je njihovo glasanje o zakonu o odbrani u ponedjeljak tako značajno.

Ko bi još prije godinu dana mogao povjerovati da će ova zemlja biti u stanju izmijeniti Dejton?

Ko bi povjerovao da će rukovodstvo Republike Srpske pokazati takvu vještinu upravljanja i vodstva, koje će dovesti do uspostave državnog ministarstva odbrane, kako bi se zemlja mogla priključiti NATO-u?

Kakve su moći omogućile sve to?

Nisu to bile bonske moći, ili moći visokog predstavnika. Bila je to moć sna.

San da ova zemlja jednog dana može postati članica Evropske

unije.

Da jedan dan može postati članica NATO-a.

Da jedan dan može postati normalna zemlja, koja je u stanju da ponudi bolji i sigurniji život svojim građanima.

Bez obzira na njihovu političku pripadnost, političari ove zemlje znaju da san o Evropi sada postaje moćniji i snažniji od mitova iz prošlosti, i da građani ove zemlje od njih očekuju da provedu reforme koje će ovaj san pretvoriti u stvarnost.

Ne podcjenjujte značaj ovog trenutka.

Za ulogu međunarodne zajednice u BiH.

Za ulogu OHR-a.

Za ulogu vaših vlada, parlamenata, vaših institucija.

I za sve građane ove zemlje koji s pravom postaju nestrpljivi u iščekivanju dana kada će sudbina njihove zemlje, kao istinski suverene i samostalne države, konačno biti ponovo u njihovim rukama.

Naravno, ovaj proces je već započeo.

Nakon okončanja ogromnog zadatka provođenja procesa decertifikacije, Evropska unija danas nadgleda rad lokalne policije i djeluje kao njen mentor, dok su taj posao ranije obavljali predstavnici misije Ujedinjenih naroda.

Nakon povratka 1 miliona izbjeglica i obrade oko 95% imovinskih zahtjeva, Odjel za rekonstrukciju i povratak OHR-a će za manje od mjesec dana prestati sa radom i lokalnim organima vlasti predati svoj najteži i najdelikatniji zadatak – povratak izbjeglica.

U oblasti ljudskih prava kraj mjeseca označava trenutak kada će se na čelu Ureda Ombudsmena BiH po prvi put naći stručnjaci

iz Bosne i Hercegovine.

Sada kada su vanredne okolnosti koje nosi post-konfliktna situacija prošle, Dom za ljudska prava –polu-međunarodno tijelo koje je formirano Dejtonskim sporazumom- može konačno prestati da postoji, a njegove funkcije konačno biti prenesene na lokalne sudove Bosne i Hercegovine.

Rad tih sudova od početka sljedeće godine više neće nadgledati Nezavisna sudska komisija međunarodne zajednice nego Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH.

Dakle, trend je jasan. Međunarodna zajednica prelazi iz faze “činjenja” u fazu “nadgledanja”. Iz faze u kojoj je Bosni i Hercegovini bila prijeko potreban oslonac do faze u kojoj joj samo pruža ruku pomoći.

U brojnim oblastima Bosna i Hercegovina preuzima odgovornost. To možda najbolje ilustrira broj odluka koje sam nametnuo u proteklih nekoliko mjeseci kako bih osigurao daljnji napredak.

U Bosni i Hercegovini sam 18 mjeseci. Tokom prvih šest mjeseci morao sam nametnuti 70 zakona ili amandmana na zakone. U nadenih šest mjeseci taj broj je prepolovljen na 34. U zadnjih šest mjeseci, dakle od mjeseca juna pa do danas, morao sam intervenirati u okviru zakonodavnog procesa samo dva puta.

Sedamdeset.

Trideset i četiri.

Dva.

U decembru prošle godine u mom obraćanju Parlamentu BiH rekao sam da ću ja raditi manje ukoliko organi vlasti BiH budu radili više. Stvari su se do sada odvijale na taj način i tako bi trebalo i ostati.

Ovakav trend je već uticao na odluku Evropske komisije da prošlog mjeseca Bosni i Hercegovini da jedan općenito

pozitivan odgovor na njenu studiju izvodljivosti. Taj trend obećava dobru budućnost.

Pobjeđujemo u ovoj dugoj i sporoj bitki protiv snaga koje žele dezintegraciju BiH.

S vremena na vrijeme nailazimo na prepreke i razočarenja, kao što su nepotrebne igre političkih stranaka koje su se prošle sedmice vodile oko reforme odbrane. Ali, općenito govoreći, Bosna i Hercegovina napreduje u evoluiranju iz perioda post-konfliktnog partijskog agitiranja ka ozbiljnom planiranju tranzicije, iako taj napredak još uvijek nije dovoljno brz.

Ali to ne znači da smo postigli zacrtani cilj. Daleko od toga. Ostvareni napredak još uvijek ne treba uzeti zdravo za gotovo. Naša budućnost u Evropi još uvijek nijesigurna.

Važno je da svi tačno shvate ono što je Evropska unija poručila prošlog mjeseca.

Komisija je rekla da u drugoj polovini naredne godine želi preporučiti početak pregovora o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju (SAA) sa Bosnom i Hercegovinom. Ali najprije, BiH mora ostvariti brz napredak u provođenju reformi u više oblasti.

To je komesar Chris Patten mislio kada je rekao „Da, ali.” Da, Bosna može krenuti evropskim putem ka zvaničnim pregovorima, ali najprije mora pokazati istinsku opredjeljenost i istinski napredak u provođenju reformi.

Dio ove poruke koji najviše ohrabruje jeste to „Da”.

A najvažniji dio poruke je ono „Ali”.

Zašto? Zato što Evropska komisija zaista misli ono što kaže. Oni neće pustiti BiH olako samo uz kimanje glavom u znak odobravanja.

Izgleda da neki u ovoj zemlji, uključujući i one koji bi

trebalo da znaju više, još uvijek misle da će Evropa učiniti kompromis kada je u pitanju Bosna i Hercegovina. To je najopasnija iluzija. To jednostavno tako ne ide, što vam mogu potvrditi Poljska, ili Češka ili Slovenija.

Kada Komisija kaže da mora vidjeti značajan i brz napredak u oblastima koje je odredila, onda to zaista i misli.

Ako se do druge polovine naredne godine ne ostvari dovoljan napredak, Evropa bi morala da kaže „ne“, mada nerado. U tom slučaju, Komisija ne bi bila u poziciji da predloži preduzimanje daljih koraka u vezi sa Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju (SAA). Na ovo jasno ukazuje Studija izvodljivosti.

Put ka neuspjehu u junu iduće godine je siguran ako se ovo što je prethodno rečeno pogrešno shvati. Upravo zbog toga je narednih sedam mjeseci od izuzetne važnosti. Definitivno, vi ste na potezu – BiH, a ne OHR.

Međunarodna zajednica i Ured visokog predstavnika mogu pomoći, ali mi ne možemo to uraditi umjesto vas.

Izvještaj Evropske komisije ne može biti jasniji po tom pitanju.

Izvještaj navodi, citiram:

BiH treba da pruži dokaz da je općenito važnost (bonskih) ovlasti sve manja i da se sve manje koriste u ključnim oblastima SAA... Sadašnji dokazi sugeriraju da se to možda već dešava i da «pritisak» bonskih ovlasti postepeno zamjenjuje «podsticaj» evropskih (i euroatlantskih) institucija. BiH mora sada osigurati da, ako do nametanja odluka i dođe, ono bude «blago», te da se ukupan broj odluka OHR-a nastavi smanjivati.

Stoga, izazov je jasan. Vlade, parlamenti i političari ove zemlje imaju 16 oblasti u kojima treba da ispune uslove i 210 dana da to urade.

Ako uspiju u tome, a obzirom da postoji dovoljno energije i odlučnosti, nema razloga da to ne urade, BiH bi se mogla naći u pripremama za pregovore krajem naredne godine.

Ako ne uspiju, putovanje ove zemlje u Evropu bi se moglo usporiti i prilika za trajni mir, prosperitet i sigurnost građana i djece ove zemlje bi se ozbiljno ugrozili.

Stoga je ovo važan trenutak.

I dozvolite mi da budem krajnje otvoren. Ukoliko ne dođe do dramatičnog poboljšanja tempa kojim sada napredujemo, 16 uslova definisanih Studijom izvodljivosti neće biti ispunjeni.

Ukoliko vlade i skupštine u BiH nisu spremne da se češće sastaju i znatno povećaju svoje rezultate rada, i ukoliko stavovi iz prošlosti i sadašnji nedostaci u organizaciji ne mogu biti prevaziđeni, vrata koja su se Bosni i Hercegovini otvorila prije dvije nedjelje bi se mogla naglo zalupiti sljedećeg ljeta.

Neki ovu izjavu mogu smatrati provokativnom, a neki nediplomatski grubom. Ali ja nisam diplomata, ja sam političar.

I iskreno moram reći, dok još ima vremena da se stvari promijene, da će ono što BiH treba uraditi u narednih sedam mjeseci zahtijevati novi nivo energije, usredsređenost, posvećenost i mnogo truda od vlada, parlamenata, političkih partija i javne uprave na svim nivoima.

Zašto? Jer se ovih 16 testova ne mogu položiti deklarativnim zalaganjem, obećanjima i planovima.

Njihova suština čak nije ni puko usvajanje zakona i donošenje amandmana.

Oni se odnose na konkretnu primjenu – na stvarno, konkretno, činjenje na terenu, tamo gdje to nešto znači građanima ove zemlje.

Na engleskom postoji izreka: “put u pakao popločan je dobrim namjerama”.

Komisija je jasno stavila do znanja – put u Evropu mora biti zasnovan na velikom trudu.

Iz ovog razloga, kada se diskutuje o, recimo, primjeni zakona, Evropska unija ne očekuje samo donošenje zakona o državnoj agenciji za zaštitu i istrage, niti čak da se odredi sjedište buduće novoformirane agencije. Evropska unija želi da vidi agenciju koja je uspostavljena i funkcionalna, sa svojim novim ovlaštenjima, novom zgradom, s novozaposlenim osobljem koje radi svoj posao, istražuje krivična djela, hapsi počinioce.

To je ono što implementacija znači i to je ono što će Evropska unija željeti da vidi u drugoj polovini godine kada bude donosila svoju odluku.

Predstojeći koraci

Dakle, u čemu se sastoji 16 uslova?

Šta je potrebno učiniti do 30. juna sljedeće godine?

11 od 16 koraka su vezani za program Posao i Pravda, na kojem smo radili.

Četiri uslova se odnose na vladavinu prava, borbu protiv kriminala i zaštitu ljudskih prava.

Vladavina prava je temelj od koga zavisi sve ostalo. Imajući u vidu prijetnju koju predstavlja međunarodni terorizam, a takođe i trgovina ljudima u svijetu i u ovom regionu, kao i finansiranje mreža od kojih zavisi, možete shvatiti zašto je EU odlučila da uslovi sve buduće odluke napretkom u ovoj oblasti.

Iz ovih razloga se od vlade sada izričito traži da pored dovršavanja reforme obavještajnog sektora u narednih nekoliko mjeseci ojača i sposobnost državnih organa za primjenu zakona

u cilju borbe protiv najsjloženijih oblika međunarodnog, međuentiteskog i organizovanog kriminala.

Posebno, vladi je dat zadatak da formira i učini funkcionalnim SIPA-u i novo Ministarstvo bezbjednosti.

Ovo će iziskivati poprilične napore.

Pored toga, nećemo morati dugo čekati na pokazatelje uspjeha odnosno neuspjeha. Ako se odluka o sjedištu Državne agencije za istrage i zaštitu (SIPA) ne donese ove sedmice, to bi značilo da smo učinili prvi korak ka padanju na ovom prvom i ključnom ispitu u junu sljedeće godine.

Kada uzmete u obzir činjenicu da je Vijeće ministara potrošilo godinu dana i nije uspjelo da odredi sjedište SIPA-e, vidjet ćete zašto je za ispunjavanje ovog uslova do kraja juna potrebno promijeniti pristup.

A to će biti potrebno i kad se radi o drugom uslovu Evropske unije – potrebi da se započne sa uspostavom jasne podjele nadležnosti u policijskim snagama u BiH.

Ovo podrazumijava reformu sadašnjeg sistema u kojem su policijske snage podijeljene na 20-ak raznih struktura, od kojih svaka ima svog političkog gospodara, vlastitu komandnu strukturu, vlastiti budžet i administraciju.

Ovaj sistem je inherentno neefikasan, rasipnički i skup, i ne može se održati kao takav.

Što se tiče pravosuđa, Studijom izvodljivosti zahtijeva se uspostava jedinstvenog Visokog sudskog i tužilačkog vijeća, angažovanje odgovarajućeg osoblja, te obezbjeđenje sredstava za rad Državnog suda.

U oblasti ljudskih prava, vlasti su dužne da ispune svoje obaveze koje se odnose na povratak izbjeglica i obezbjeđenje adekvatnih sredstava za rad Ustavnog suda, te da završe sa procesom prenosa nadležnosti nad institucijama za zaštitu

ljudskih prava, kao što su Ombudsmen BiH i Dom za ljudska prava, na organe BiH.

Konačno, u domenu pravosuđa i unutrašnje politike, uslov je da se uspostave odgovarajuće strukture koje će se baviti pitanjima azila i migracije. Ovo je, ponavljam, jedna od prvih obaveza koju treba ispuniti svaka država koja želi u Evropu ili čiji građani žele da u Evropsku uniju putuju bez vize. Ovo je još jedan od apsolutno ključnih uslova za borbu protiv trgovine ljudima, organizovanog kriminala i međunarodnog terorizma.

Ispunjavanje ova četiri uslova bi značilo da su vlade i parlamenti preduzeli odlučujući korak ka preuzimanju odgovornosti za vladavinu prava u ovoj državi.

A ispunjavanjem sedam uslova koji se na ovaj ili onaj način odnose na ekonomsku reformu, zaista će se početi sa otvaranjem novih radnih mjesta i privlačenjem međunarodnih investicija.

Prvi od ovih uslova je provođenje reformi u oblasti indirektnog oporezivanja koje su trenutno u parlamentarnoj proceduri.

Dozvolite mi da Vas podsjetim da samo usvajanje zakona neće biti dovoljno. Evropska unija želi vidjeti Upravu za indirektno oporezivanje na djelu, sa direktorom na čelu, koja prikuplja prihode po osnovu carine i priprema sa za pravovremeno uvođenje PDV-a, kako je planirano. Ali sa ovim se kasni već četiri mjeseca. Ukoliko se ovakva situacija brzo ne promijeni nećemo se naći na stazi uspjeha; naći ćemo se na putu koji vodi ka neuspjehu.

Takođe je neophodno preduzeti niz mjera u cilju stvaranja jedinstvenog ekonomskog prostora BiH u pravom smislu riječi, kao što su jedinstven sistem registracije poslovnih subjekata priznat u cijeloj državi.

Zatim, usklađena i sveobuhvatna trgovinska politika i

procedure Evropske zajednice za izdavanje dozvola u cilju povećanja izvoza u zemlje Evropske zajednice.

Nadalje, Zakon o statistici, zakon o budžetu i usvajanje odgovarajućih budžetskih procedura.

Svaki korak je praktična i provodiva reforma s ciljem jačanja sektora javnih finansija i obezbjeđenja snažnog podsticaja za razvoj ekonomije.

Zatim, tu su i tri uslova koji se odnose na efikasnost vlasti.

Uslovi koji zahtijevaju da Savjet Ministara i Parlament češće zasjedaju – i ja toplo pozdravljam činjenicu da Savjet Ministara zasjeda u ovom trenutku i raspravlja kako izaći na kraj sa pitanjima pokrenutim u Studiji izvodljivosti. Nadamo se da ćemo uskoro čuti za kakvo su se djelovanje opredijelili.

Tu su i uslovi koji zahtijevaju da nova ministarstva i institucije na državnom nivou budu funkcionalni i sposobni da ponesu teret reformi koje su pred nama. Nigdje ovo nije važnije nego u Direkciji za evropske integracije.

Pod rukovodstvom gospodina Osmana Topčagića, koji ima podršku vrijednog i predanog osoblja, Direkcija već planira sljedeću fazu putovanja u Brisel. Oni zaslužuju podršku Vlade, a Studija izvodljivosti to i zahtijeva.

A zatim, uslov koji nalaže reformu, reorganizaciju i racionalizaciju javne uprave, te da Agencije za državnu službu na odgovarajući način regulišu državnu službu.

Potrebne su nam vlada i javna uprava koje čine više, a koštaju manje. Izrada plana za takvu strukturu je još jedan od uslova Evropske Unije.

Dodajmo tome i zahtjev da vlada preduzme korake da obezbijedi dugoročnu održivost finansijski i urednički nezavisnog javnog radio i televizijskog sistema na nivou cijele BiH, i time je ispunjeno 15 od 16 uslova.

Sedam uslova iz oblasti ekonomske reforme, četiri u oblasti vladavine zakona, tri po pitanju uprave i jedan po pitanju medija.

To ostavlja samo još jedan važan uslov koji treba ispuniti.

Poštivanje postojećih međunarodnih obaveza i uslova – od kojih su najočigledniji Dejtonsko-Pariški mirovni sporazum i preostali koraci iz mape puta EU.

To znači da nema više odlaganja nekih bolnih koraka koji su suviše dugo ostavljani po strani.

Jedan od njih je puna saradnja sa Tribunalom u Hagu, uključujući hapšenje optuženih za ratne zločine.

Sljedeći je provedba post-prijemnih kriterija Savjeta Evrope, naročito u oblastima demokratije i ljudskih prava.

Tako, kao što možete vidjeti, pred nama su mnoge krupne odluke i ogroman posao.

A imamo 210 dana da to učinimo.

Nakon toga, pred nama je ljetni odmor, a nakon toga, sadašnja Evropska komisija završava svoj mandat, a nova se uspostavlja.

To nije nevažna činjenica. Trenutno, BiH ima pouzdane prijatelje i one koji je snažno podržavaju u Komisiji. Romano Prodi i Kris Paten, između ostalih. Oni su jasno naznačili da bi željeli pozvati BiH da započne pregovore za Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju prije nego što im istekne mandat u oktobru. Bilo bi neozbiljno od BiH da propusti ovu priliku neispunjavanjem postavljenih uslova.

Posljednja šansa?

Ali postoji još jedan razlog zašto moramo uspjeti u periodu od ovog trenutka pa do sljedećeg ljeta.

Ovoj zemlji ističe vrijeme.

Možda ovo zvuči pretjerano dramatično. Možda ćete pomisliti da u životnom vijeku jedne države ne postoji tako nešto kao što je posljednja šansa, i možda i jeste tako.

Ali postoji posljednja šansa za jednu generaciju; i to je rizik s kojim se BiH danas suočava.

Odmah nakon rata, BiH je bila u centru pažnje svjetskih medija i svjetskih lidera. Hiljade vojnika, humanitarnih radnika, diplomata i savjetnika pohrlili su da pomognu u sveobuhvatnoj obnovi. A s njima je došlo i saosjećanje svijeta i milijarde dolara strane pomoći.

Ali, pažnja je sada usmjerena na druga mjesta. Finansijska podrška se smanjuje.

Taj trend se neće promijeniti. BiH je već dobila najveći dio donacija koje su joj namjenjene. Novac sada odlazi na druga mjesta – u Irak, u Afganistan i na druga nedavno otvorena žarišta u svijetu.

Tako se aparati koji su održavali privredu u životu sada, jedan po jedan, isključuju.

Jedino privatne investicije mogu popuniti prazninu koja nastaje, i samo će hitne reforme privući te investicije.

Dakle, vrijeme nije na našoj strani.

Penzioneri i sindikati su to jasno stavili do znanja u proteklih nekoliko sedmica. Dosadilo im je da žive od sadašnjih penzija i plata – i ko bi ih mogao kriviti?

Međutim, ponuditi ljudima ono što ne možemo ispuniti, nije rješenje. Veoma je kratak put od niskih penzija do toga da penzija uopšte ne bude. To je surova životna činjenica na koju nas je MMF podsjećao tokom proteklih sedmica.

Privredu možete pokrenuti samo ako privučete investitore; a investitore ćete privući samo ako se oni budu osjećali

dobrodošlim i bezbjednim.

Postoji samo jedan način na koji će se ova država i njeni građani obogatiti, a to je pokretanje privrede, a naročito privlačenje investitora.

U svijetu vlada konkurencija. Ima mnogo zemalja, od jugoistočne Azije do centralne Evrope, koje rade danonoćno, kako bi privukle investicije. Češka Republika, Poljska, Slovačka i Slovenija u 1990. godini bukvalno nisu imale nikakvih direktnih stranih ulaganja. Prošle godine ona su dostigla 40% njihovog kolektivnog bruto domaćeg proizvoda. Strana preduzeća sada obezbjeđuju jednu polovinu radnih mjesta u proizvodnji u regiji.

BiH mora da dostigne njihove napore, pa čak i da ih nadmaši.

U eri globalizacije, u kojoj se ogromne sume novca prenose sa jednog kontinenta na drugi jednim pritiskom kompjuterskog miša, investitori imaju širok izbor.

Zato je reforma jedini put naprijed.

Reforma poreskog sistema, koju sada sprovodimo.

Reforma javne uprave, koju sada moramo da sprovedemo.

Reforma privrede – raščišćavanje poslovnog okruženja, privlačenje investicija, ubrzavanje privatizacije, promovisanje izvoza.

To znači uspostavljanje vladavine zakona, kako bi preduzeća mogla ulagati, trgovati i planirati za budućnost, uz garanciju primjerenog procesa koji je pred njima i obezbjeđivanje razumnog pravnog okvira koji stoji iza njih.

Ja ne tvrdim da će proces reformi biti jednostavan ili brz – on to neće biti. Bojim se da će se za mnoge, stvari pogoršati prije nego što krenu nabolje.

To je možda ono što me najviše brine.

Brine me činjenica da oko polovine stanovnika ove zemlje živi na ili ispod zvanične granice siromaštva. Saosjećam sa onima koji se uzaludno nadaju da će za njih i njihovu djecu doći kraj ekonomskim patnjama iz posljednjih osam godina.

Ali moram biti jasan. Za većinu, to se neće desiti sljedeće godine, a za neke se te patnje mogu čak i povećati u narednom periodu.

Treba vremena da bi se osnovala preduzeća i otvorila nova radna mjesta. Naša privreda se sada razvija – lagano. Ali još uvijek presporo da bi unijela pozitivne promjene u živote običnih ljudi.

Biće teško za radnike i njihove sindikate i za sve druge građane ove države da skupe strpljenja i to izdrže dok ekonomske reforme ne počnu da donose rezultate.

Biće teško, veoma teško.

To će značiti da će biti potrebne još veće žrtve, kratkoročno, u uslovima kada su ljudi već toliko mnogo žrtvovali.

Ali mogu vam jednu stvar obećati sasvim sigurno: isplatiće se na kraju.

Veoma dobro znam da za mnoge građane ove zemlje članstvo u NATO-u, članstvo u Evropskoj Uniji i životni standard koje zemlje članice uživaju – to izgleda kao nedostižan san.

Pojedinci su nekada, u mračnijim danima, savjetovali ljudima ove zemlje da ne “sanjaju snove”.

Mislio sam da je to tada bio loš savjet, a ni danas nije bolji.

Ja bih opet radije prihvatio savjet Vaclava Havela, koji je uspješno vodio svoju zemlju putem kojim sada kreće i ova

zemlja:

Dok je narod Češke prelazio ovaj isti put, rekao im je:

“Ne smijemo se bojati da sanjamo ono što je naizgled nemoguće ako želimo da to što je naizgled nemoguće postane stvarnost”.

Danas, izdvajanje za zdravstvenu zaštitu u Češkoj Republici iznosi oko 1.000 USD po glavi stanovnika.

Smrtnost novorođenčadi se prepolovila u posljednjoj deceniji.

Izdvajanje za obrazovanje sada iznosi više od 3.000 USD po učeniku – isti iznos kao u Irskoj, jednoj od najuspješnijih privreda u EU.

Sljedeće godine Češka Republika će, uz Poljsku, Sloveniju, Mađarsku i milione drugih Evropljana, postati punopravan član Evropske Unije.

Njihov “nedostižan san” danas je realnost.

A, uz dovoljno vjere i nastojanja, to može postati i vaš.